

# İNSAN HÜQUQLARI VƏ İKİLİ STANDARTLAR

**1** 948-ci il dekabrın 10-da Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Baş Məclisi İnsan Hüquqları haqqında Ümumi Bəyannamə qəbul etmişdir. Həmin tarixdən etibarən hər il dekabrın 10-u bütün dünyada "İnsan Hüquqları Günü" kimi qeyd olunur. Ötən əsrin sonlarında dövlət müstəqilliyini yenidən bərpa edən Azərbaycan Respublikası demokratik-hüquqi və dünyəvi dövlət quruculuğu yolunu seçmiş, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İnsan Hüquqları haqqında Ümumi Bəyannaməsinə və digər beynəlxalq Konvensiyalara qoşulmuşdur.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə hazırlanaraq 1995-ci il noyabrın 12-də ümumxalq səsverməsi ilə qəbul edilmiş Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası ölkəmizdə əsas insan hüquq və azadlıqlarına əsaslanan yeni dövlət quruculuğunun əsasını qoymuş, hüquq islahatlarının keyfiyyətə yeni mərhələsinin başlanmasına təkan vermiş, mühüm normativ-hüquqi aktlar və dövlət proqramları qəbul edilmiş, insan hüquqlarının təminatı sahəsində həyata keçirilən tədbirlərin mahiyyəti və konsepsiyası dəqiq müəyyənləşdirilmişdir. Ümummilli Lider Heydər Əliyev tərəfindən imzalanan "İnsan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi sahəsində tədbirlər haqqında" 1998-ci il 22 fevral tarixli Fərman və "İnsan hüquqlarının müdafiəsinə dair Dövlət Proqramı"nın təsdiq edilməsi haqqında" 1998-ci il 18 iyun tarixli Sərəncam ölkəmizdə bu sahədə həyata keçirilən tədbirlərin mahiyyətini və konsepsiyasını dəqiq müəyyənləşdirməklə insan hüquqlarının davamlı inkişafını təmin etmişdir. Qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycan Şərqdə ilk dəfə olaraq, ölüm cəzasını ləğv edən ölkə kimi tarixə düşmüşdür. Yüksək humanizmin və insanpərvərliyin bariz ifadəsinə çevrilən bu addım Azərbaycanın beynəlxalq nüfuzunu daha da yüksəltmişdir.

Azərbaycan Respublikası 1996-2000-ci illərdə insan hüquq və azadlıqlarının, demokratik təsisatların təminatı ilə bağlı mühüm beynəlxalq Konvensiyalara, sazişlərə qoşulmuş, 2001-ci ildə "İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqlarının müdafiəsi haqqında" Avropa Konvensiyası"nı ratifikasiya etmişdir. Avropa Şurasının bu mühüm sənədinə münasibət bildirməklə, Azərbaycan mötəbər beynəlxalq təşkilatla sıx əməkdaşlığa hazır olduğunu və insan hüquqlarının qorunması sahəsində öz üzərinə götürdüyü öhdəliklərə sadıqlığını bir daha bəyan etmişdir.

Bu gün Azərbaycanda hüquqi dövlət quruculuğu və insan hüquqlarının müdafiəsi sahəsində səylərin gücləndirilməsi dövlət siyasətinin əsas istiqamətlərindən biri kimi müəyyən edilmişdir. Ulu Öndər Heydər Əliyevin siyasi xəttini uğurla davam etdirən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ötən müddətdə ölkəmizdə insan hüquq və azadlıqlarının qorunması sahəsində kompleks tədbirlər həyata keçirilmişdir. İnsan hü-

quqlarının qorunmasını və bu sahədə görülən tədbirlərin genişləndirilməsini daim diqqət mərkəzində saxlayan ölkə başçısının "Azərbaycan Respublikasında insan hüquqlarının müdafiəsi üzrə Milli Fəaliyyət Planının təsdiq olunması haqqında" 2006-cı il 28 dekabr tarixli Sərəncamından irəli gələn vəzifələrin icrası ölkəmizdə insan hüquq və azadlıqlarının davamlı inkişafına zəmin yaratmışdır. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2011-ci il 27 dekabr tarixli Sərəncamına əsasən, "Azərbaycan Respublikasında insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinin səmərəliliyini artırmaq sahəsində Milli Fəaliyyət Proqramı" təsdiq edilmişdir.

Naxçıvan Muxtar Respublikasında da insan hüquq və azadlıqları daim diqqət mərkəzində saxlanılır, muxtar respublikanın sosial-iqtisadi və demokratik inkişafına uyğun olaraq, hüquq institutlarının təkmilləşdirilməsinə, insan hüquqlarının müdafiəsi mexanizminin və ədalət mühakiməsinin səmərəliliyinin artırılmasına, əhalinin keyfiyyətli hüquqi yardımla təmin edilməsinə xüsusi diqqət yetirilir.

Bütün dünyada insan haqları uğrunda mübarizə aparan ABŞ və onun təsirində olan Avropa dövlətləri ikili standartlarını və dünyaya yalnız öz prizmasından yanaşmasını davam etdirir. Hər kəsə aydındır ki, ABŞ və Avropanın, həmçinin, onların nəzarətində olan beynəlxalq təşkilatların nümayəndələrinin bu siyasətinin arxasında heç də insan haqlarını qorumaq deyil, ayrı məqsədlər dayanır. Bu gün ABŞ-da sosial hüquqlar uğrunda mübarizə aparan Amerika vətəndaşları həbs edilirlər. Amma vətəndaşlar bu həbslərə qarşı lazımi səviyyədə beynəlxalq hüquq müstəvisində mübarizə apara bilmirlər. Bir çox Avropa ölkələrində də vəziyyət belədir. Başqa ölkələrdən tələb etdiklərini özləri edə bilmirlər. Azərbaycan İraqda, Bosniyada və Əfqanıstanda beynəlxalq koalisiyanın tərkibində fəal iştirak edir. Nə zaman ki, Azərbaycan öz qonşuları olan dövlətlərlə əməkdaşlığı artırır, nə zaman ki, Qarabağda ermənilərə layiqli cavab verilir, nə zaman ki ölkəmizdə nüfuzlu beynəlxalq tədbirlər keçirilir həmin o vaxtlarda bunlar tullanırlar ortalığa və başlayırlar həbs olunmuş cinayətkarları siyasi məhbus adlandırır, insan hüquqları nağılları danışmağa. İnsan hüquqlarını qorumaq istəyirlərsə, öz doğma evlərindən didərgin salınmış 1

milyon azərbaycanlının hüquqlarını niyə qorumurlar?

Bu gün beynəlxalq təşkilatların insan hüquq və azadlıqlarına yanaşmaları ciddi gərginliklər yaratmaqda, əslində, elə insan haqlarının pozulması ilə müşahidə olunmaqdadır. Çünki bu qurumların yanaşmalarında ikili standartlar açıq şəkildə görünür və Azərbaycan nümunəsində tez-tez belə haqsızlıqlarla üz-üzə qalırıq. İnsanların hüquqlarının kütləvi şəkildə pozulmasında günahkar olan Ermənistan dövlətinə, bir dəfə də formal olsa, çağırış edilməyib. Ən nəhayət, beynəlxalq insan haqları təşkilatları nə parlament gülləbaran edildikdə, nə kütləvi aksiyalar vəhşiliklə dağıldıqda, nə də mitinqə çıxan insanlara atəş açıldıqda, nümayişçilər həbs edildikdə, Ermənistanı insan haqlarını pozmaqda tənqid etməyiblər. Səbəb - ikili standart siyasəti və insan haqlarının müdafiəsinin səmərəliliyini artırmaq sahəsində Milli Fəaliyyət Proqramı təzyiq aləti kimi istifadə olunmasıdır.

Bir neçə il əvvəl Fransada qondarma "erməni soyqırımı"nın inkarına görə cinayət məsuliyyətini nəzərdə tutan qanunun qəbulu insanın ən ali hüququnun - söz azadlığı hüququnun kobud şəkildə pozulması idi. Lakin bu beynəlxalq təşkilatlardan, Avropa Parlamentindən səs çıxmıdı ki, çıxmıdı. Halbuki tarixə dair hansısa hadisəni öz prizmasından şərh etmək insanın ən təbii hüququdur. İsviçrədə də analoji qanunun qəbulu zamanı beynəlxalq hüquq-müdafiə təşkilatlarının reaksiyası sıfır həddində oldu. Lakin Azərbaycanda konkret cinayət əməllərinə görə həbs olunan şəxsləri azad etməyə çağırırlar. Düzdür, onların arasında qərbyönlü fəallar, saxta hüquq müdafiəçiləri də var, lakin onlar da Qərbdə və bütün dünyada olduğu kimi, törətdiklərə əməllərə görə, məhkəmədə günahları sübut edilərə həbs ediləblər, qərbyönlü olduqlarına görə yox.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev "Azərbaycan Respublikasında insan hüquqlarının müdafiəsi üzrə Milli Fəaliyyət Planı" haqqında Sərəncamında göstərir: "Demokratiya və insan hüquqları, sosial tərəqqi kimi ümumbəşəri dəyərlərə sadıq olan və hüquqi dövlət quruculuğu yolunda inamla irəliləyən Azərbaycan Respublikası insanların layiqli həyat şəraitinin, rifah səviyyəsinin, cəmiyyətdə özlərini təsdiqetmə imkanlarının artırılması üçün ciddi səylər göstərir. 1998-ci ildə Ümummilli Lider Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycan Respublikasının tərəqqisini, məhz "insan meyarı"nın inkişaf etdirilməsində, görərək, insan hüquqlarının müdafiəsi sahəsində ilk fundamental sənəd olan Milli Dövlət Proqramını təsdiq etmişdir. Demokratik-hüquqi dövlət və

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında  
Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına  
Dövlət Dəstəyi Fondu

# KİVDF

www.kivdf.gov.az

*Bu yazı Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyə dəstəyi ilə "İnsan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, vətəndaşların hüquqi, siyasi mədəniyyət səviyyəsinin yüksəldilməsi, sosial və siyasi fəallığının artırılması" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb*

vətəndaş cəmiyyətinin formalaşmasına, insan hüquq və azadlıqlarının səmərəli müdafiəsinə yönəlmiş tədbirlər nəticəsində, bir çox nailiyyətlər əldə edilmişdir. 2006-cı ildə qəbul edilmiş "Azərbaycan Respublikasında insan hüquqlarının müdafiəsi üzrə Milli Fəaliyyət Planı" insan hüquqlarının təmin edilməsi prosesinin keyfiyyətə yeni müstəviyə keçməsinə, universal və regional səviyyədə yeni əməkdaşlıq strategiyasının qurulmasına, dövlətlə vətəndaş cəmiyyəti arasında tərəfdaşlıq münasibətlərinin yaradılmasına xidmət etmişdir. Azərbaycan Respublikasında insan hüquqlarının müdafiəsi üzrə Milli Fəaliyyət Planının icra vəziyyəti mütəmadi qaydada təhlil edilmiş, onun icrası nəticələrinin müzakirəsi üçün cəmiyyətin bütün təbəqələrinin nümayəndələrinin iştirakı ilə ictimai dinləmələr keçirilmişdir. İnsan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinin səmərəliliyinin artırılması, hüquq mədəniyyətinin inkişaf etdirilməsi, normativ-hüquqi bazanın və hüquq-müdafiə sisteminin təkmilləşdirilməsi istiqamətində tədbirlərin davamlılığı təmin edilməsi məqsədi ilə qərara alıram:

1. Azərbaycan Respublikasında insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinin səmərəliliyini artırmaq sahəsində Milli Fəaliyyət Proqramı təsdiq edilsin (əlavə olunur).

2. Azərbaycan Respublikasının İnsan Hüquqları üzrə Müvək-

kilinə (Ombudsmana) tövsiyə olunsun ki, Milli Fəaliyyət Proqramının həyata keçirilməsinin əlaqələndirilməsi üzrə işçi qrupunun fəaliyyətinə rəhbərlik etsin.

3. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyasına tapşırılsın ki, Milli Fəaliyyət Proqramının həyata keçirilməsinin nəticələrini təhlil edərək, onun təkmilləşdirilməsinə dair təkliflər versin.

4. Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə, Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsinə, Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğuna, Azərbaycan Respublikasının İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkilə (Ombudsmana), Azərbaycan Respublikasının Məhkəmə-Hüquq Şurasına, Azərbaycan Respublikasının Vəkillər Kollegiyasına, Azərbaycan Respublikasının Milli Televiziya və Radio Şurasına, Azərbaycan Mətbuat Şurasına tövsiyə edilsin ki, Milli Fəaliyyət Proqramının həyata keçirilməsində fəal iştirak etsinlər.

5. Milli Fəaliyyət Proqramında göstərilən icra orqanlarına tapşırılsın ki, Milli Fəaliyyət Proqramının həyata keçirilməsində vətəndaş cəmiyyəti institutları ilə sıx əməkdaşlıq etsinlər.

6. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti bu Sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll etsin."

**VAHİD ÖMƏROV,**  
fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru